

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
ОНИСЮКА Сергія Валерійовича
«Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для
забезпечення глобального енергетичного переходу»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

1. Актуальність дослідження. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що глобальний енергетичний перехід у сучасних умовах виступає одним із ключових чинників трансформації міжнародних економічних відносин та формування нової архітектури світової економіки. Ретроспективний і сучасний досвід високорозвинених країн світу свідчить, що саме розвиток відновлюваної енергетики, декарбонізація економіки та впровадження інноваційних енергетичних технологій стають визначальними умовами забезпечення сталого економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності держав і зміцнення енергетичної безпеки. Відтак, ефективність механізмів міжнародної економічної взаємодії у сфері енергетики безпосередньо впливає на темпи та результати глобального енергетичного переходу.

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується високим рівнем невизначеності, геополітичної турбулентності, загостренням кліматичних проблем, посиленням конкуренції за доступ до енергетичних ресурсів і критично важливих матеріалів для «зеленої» трансформації. У цих умовах особливої актуальності набувають питання формування ефективних міжнародних механізмів координації, фінансування та технологічної співпраці, здатних забезпечити прискорення енергетичного переходу та мінімізувати ризики глобальної енергетичної нерівності. Зростає значення міжнародних фінансових інституцій, транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій та інтеграційних об'єднань у процесах формування нової моделі світового енергетичного ринку.

Особливої гостроти зазначена проблематика набуває для України в умовах повномасштабної війни, руйнування енергетичної інфраструктури, макроекономічної нестабільності та необхідності забезпечення енергетичної

безпеки держави. Системні атаки на об'єкти енергетики, необхідність швидкої інтеграції до європейського енергетичного простору, адаптація до норм і стандартів ЄС, а також потреба у повоєнній відбудові на засадах сталого розвитку формують принципово нові умови для розвитку міжнародної економічної взаємодії України у сфері енергетики. За таких обставин особливого значення набуває пошук ефективних механізмів міжнародного співробітництва, фінансового забезпечення та технологічного трансферу для прискорення енергетичних трансформацій і формування конкурентоспроможної низьковуглецевої економіки.

Актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується також тим, що робота виконувалася в межах науково-дослідної теми кафедри «Міжнародний рух капіталу в умовах зовнішньої збройної агресії проти України та повоєнної відбудови» (номер державної реєстрації №12-2024/15.01.01), у межах якої досліджувалися проблеми міжнародної економічної взаємодії, трансформації світового енергетичного ринку та інтеграції України у глобальні енергетичні процеси.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Структура дисертаційного дослідження Онисюка С. В. є логічною, цілісною та послідовною. Стиль викладення матеріалу характеризується науковістю, системністю та чіткістю формулювань. Усі розділи дисертаційної роботи змістовно взаємопов'язані між собою, відзначаються завершеністю викладу та логічною послідовністю наукових положень. Сформульовані автором висновки відповідають поставленим меті та завданням дослідження, що забезпечує комплексне розкриття проблематики удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу.

Дисертаційна робота Онисюка С. В. складається з анотацій вступу, трьох розділів, загальних висновків і пропозицій, використаних джерел та додатків.

Перший розділ дисертаційної роботи має фундаментальний характер та присвячений комплексному дослідженню концептуальних, інституційних і методологічних засад формування механізмів міжнародної економічної взаємодії в умовах глобального енергетичного переходу. Розділ характеризується високим

рівнем теоретичного узагальнення, логічністю побудови та ґрунтовністю наукового аналізу.

У роботі автором здійснено глибокий ретроспективний аналіз становлення концепції енергетичного переходу, починаючи від перших енергетичних трансформацій індустріальної епохи до сучасної моделі декарбонізації світової економіки. Позитивною рисою дослідження є комплексне поєднання економічного, технологічного та соціального підходів до трактування енергетичного переходу. Автор аргументовано доводить, що сучасний енергетичний перехід є не лише технологічною зміною джерел енергії, а й масштабною соціально-економічною трансформацією глобального характеру.

На особливу увагу заслуговує здійснена здобувачем систематизація етапів еволюції концепції енергетичного переходу та узагальнення міжнародного наукового дискурсу щодо його сутності (с. 23–34). Науковою новизною даного підрозділу є сформульовані концептуальні засади аналізу глобального енергетичного переходу як солідарної стратегії розвитку, у межах якої пріоритет цілей сталого розвитку розглядається вище за вузьконаціональні економічні інтереси та короткострокову економічну ефективність. Важливим науковим результатом є також удосконалення дефініції поняття «енергетичний перехід», яке автор трактує як комплексну багаторівневу трансформацію економічних, інституційних, технологічних і соціальних систем у відповідь на глобальні кліматичні та енергетичні виклики (с. 40).

Також в роботі здійснено ґрунтовний аналіз сучасної системи міжнародних інституцій, механізмів регулювання та суб'єктів глобального енергетичного ринку. Автором систематизовано роль міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, міжнародних фінансових інституцій та інтеграційних об'єднань у процесах формування глобальної енергетичної політики.

Науковий інтерес становить запропонований підхід до трактування інституційної архітектури глобального енергетичного ринку як багаторівневої системи міжнародних економічних, фінансових, правових і технологічних взаємозв'язків (с. 46). Важливим елементом наукової новизни є класифікація

принципів і трендів трансформації міжнародних інститутів та механізмів взаємодії у контексті формування нової архітектури глобального енергетичного ринку (с. 55). Автор аргументовано доводить, що сучасна енергетична трансформація супроводжується переходом від ресурсно-орієнтованої моделі розвитку до моделі «архітектури можливостей», у якій ключове значення мають цифровізація, інновації, мережеві механізми взаємодії та технологічна адаптивність.

Здобувачем досліджено сучасні форми, інструменти та механізми міжнародної співпраці у сфері глобального енергетичного переходу. Автор приділяє значну увагу фінансовим, інституційним, технологічним і правовим аспектам міжнародної взаємодії, розкриваючи їхню роль у забезпеченні ефективності процесів декарбонізації та розвитку відновлюваної енергетики.

Науковою новизною даного підрозділу є удосконалення концепції механізмів міжнародної економічної взаємодії як комплексної системи різнорівневих інструментів економічного регулювання, фінансового забезпечення, міжнародного руху капіталу, трансферу технологій та інституційної координації (с. 63). Автором також отримали подальший розвиток теоретичні засади аналізу міжнародної економічної взаємодії у сфері енергетики як системи господарських, фінансових, правових та технологічних відносин між державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами глобального енергетичного ринку.

Другий розділ дисертаційної роботи Онисюка С. В. присвячений комплексному аналізу сучасних тенденцій розвитку світового енергетичного ринку, процесів трансформації глобальної енергетичної системи, міжнародного досвіду реалізації енергетичного переходу та визначенню ключових викликів інтеграції України до міжнародної енергетичної співпраці. Розділ відзначається високим рівнем аналітичної глибини, використанням значного масиву статистичних та прогнозних матеріалів міжнародних організацій, а також ґрунтовним поєднанням теоретичних положень із практичними аспектами функціонування сучасного енергетичного ринку.

Автором здійснено всебічний аналіз сучасної структури світового енергетичного ринку, динаміки розвитку відновлюваних джерел енергії та тенденцій декарбонізації глобальної економіки. На основі статистичних даних Міжнародного енергетичного агентства (IEA), IRENA та інших міжнародних інституцій здобувачем проаналізовано темпи зростання потужностей сонячної, вітрової, водневої та інших видів відновлюваної енергетики, а також визначено країни-лідери у сфері енергетичного переходу.

Наукову цінність становить проведений автором комплексний трендовий аналіз трансформації глобального енергетичного ринку та виявлення структурних змін у світовому енергоспоживанні (с. 73-76). Важливим елементом наукової новизни є уточнення структури сучасної відновлюваної енергетики з акцентом на зміну домінування сонячної, водневої та вітрової генерації у глобальному енергетичному балансі. Автор аргументовано доводить, що сучасна модель розвитку енергетики характеризується переходом до цифровізованих, децентралізованих та інтегрованих енергетичних систем, що формують нові принципи функціонування міжнародного енергетичного ринку.

У роботі здобувачем досліджено практичний досвід провідних країн світу у сфері реалізації стратегій енергетичного переходу, розвитку «зеленої» економіки та формування сучасних моделей державного регулювання енергетичних трансформацій. Значну увагу приділено аналізу політики Європейського Союзу, Німеччини, США, Китаю та інших держав щодо стимулювання розвитку відновлюваної енергетики, декарбонізації економіки та забезпечення енергетичної безпеки.

Позитивною рисою підрозділу є комплексне використання методів порівняльного, кейс-стаді та індексного аналізу, що дозволило автору виявити спільні закономірності та специфічні особливості реалізації енергетичного переходу в різних країнах (с. 86–94). Науковою новизною даного підрозділу є подальший розвиток оцінки впливу ключових інституцій глобального енергетичного ринку на процес енергетичного переходу з метою визначення їхньої ролі у формуванні регуляторних рамок, забезпеченні інституційної стійкості та прискоренні інтеграції відновлюваних джерел енергії у світовий

енергетичний простір (с. 87). Автором також отримали подальший розвиток підходи до оцінки ролі фінансових та політичних чинників у трансформації ринку чистої енергії, які визначають темпи та якість глобального енергетичного переходу.

Автором проведено комплексний аналіз сучасного стану енергетичного сектору України в умовах глобальних трансформацій, воєнних викликів та інтеграції до європейського енергетичного простору. Особливу увагу приділено дослідженню інституційних, економічних, технологічних та безпекових ризиків, які впливають на процес енергетичного переходу України.

Наукову цінність має здійснена здобувачем систематизація ключових викликів та бар'єрів інтеграції України до міжнародної енергетичної співпраці (с. 114). Автор аргументовано доводить, що сучасний енергетичний перехід України відбувається в умовах поєднання безпекових, економічних і структурних криз, що вимагає формування принципово нових механізмів міжнародної взаємодії та підтримки. Важливим елементом наукової новизни є удосконалення класифікації економічних і позаекономічних ризиків здійснення глобального енергетичного переходу та формування нової архітектури глобальної енергетичної безпеки (с. 114–119). Також подальшого розвитку набули підходи до оцінки перспектив конвергенції та інтеграції енергетичної системи України до глобальної системи енергетичного переходу (с. 116–124).

Третій розділ дисертаційної роботи має прикладний та прогностичний характер і присвячений обґрунтуванню стратегічних напрямів удосконалення міжнародної економічної взаємодії у сфері енергетики, формуванню нових механізмів міжнародного співробітництва та визначенню перспектив інтеграції України до глобальної системи енергетичного переходу. Розділ характеризується високим рівнем наукової аргументованості, практичною значущістю запропонованих рекомендацій та комплексним поєднанням економічного, інституційного і безпекового підходів до вирішення досліджуваної проблематики.

В роботі досліджено сучасні тенденції трансформації світового енергетичного ринку та обґрунтовано концептуальні засади формування нової

моделі глобальної енергетичної взаємодії. Значну увагу приділено аналізу ролі міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, інституцій розвитку та міждержавних партнерств у процесах формування ринку чистої енергії.

Науковий інтерес становить запропонований здобувачем підхід до трактування нової архітектури глобального ринку чистої енергії як інтегрованої системи економічних, технологічних, фінансових та інституційних взаємозв'язків, спрямованих на забезпечення декарбонізації світової економіки (с. 131). Важливим елементом наукової новизни є розроблена автором модель багаторівневої міжнародної координації процесів енергетичного переходу, яка передбачає поєднання глобальних, регіональних і національних механізмів управління енергетичними трансформаціями (с. 133). Також заслуговує на увагу обґрунтування необхідності переходу від конкуренції за енергетичні ресурси до моделі партнерської взаємодії у сфері розвитку чистої енергетики та кліматичної нейтральності.

Також здобувачем проведено ґрунтовний аналіз сучасних механізмів міжнародного фінансового забезпечення енергетичного переходу та проблематики міжнародного трансферу технологій у сфері відновлюваної енергетики. Автором досліджено роль міжнародних фінансових інституцій, інвестиційних фондів, механізмів «зеленого» фінансування та інструментів державно-приватного партнерства у процесах розвитку чистої енергетики.

Позитивною рисою підрозділу є комплексний аналіз міжнародного досвіду фінансування проєктів декарбонізації та розвитку інноваційних енергетичних технологій. Науковою новизною даного підрозділу є удосконалення механізмів міжнародного фінансування глобального енергетичного переходу шляхом поєднання інструментів «зелених» інвестицій, міжнародних гарантійних механізмів, кліматичних фондів та механізмів страхування воєнних ризиків (с. 148). Автором також отримали подальший розвиток підходи до формування міжнародної системи трансферу енергетичних технологій, яка базується на принципах технологічної солідарності, відкритості інновацій та адаптивності до потреб країн із трансформаційною економікою.

У роботі обґрунтовано перспективні напрями розвитку міжнародної економічної взаємодії України у сфері енергетики в умовах воєнних викликів та повоєнного відновлення. Значну увагу приділено питанням інтеграції енергетичної системи України до європейського енергетичного простору, розвитку відновлюваної енергетики, забезпечення енергетичної безпеки та формування умов для переходу до низьковуглецевої моделі економіки.

Наукову цінність становить запропонований автором комплекс стратегічних напрямів інтеграції України до глобальної системи енергетичного переходу, що передбачає синхронізацію енергетичної політики України з європейськими стандартами та кліматичними цілями ЄС (с. 162). Важливим елементом наукової новизни є розробка концептуальних засад формування моделі повоєнного енергетичного відновлення України на основі принципів «зеленої» реконструкції, енергетичної децентралізації та технологічної модернізації (с. 172). Автор аргументовано доводить, що післявоєнна трансформація енергетичного сектору України повинна базуватися на інтеграції інноваційних технологій, міжнародної фінансової підтримки та розвитку механізмів стратегічного партнерства з ЄС і міжнародними енергетичними інституціями.

Ознайомлення з опублікованими працями дає можливість підтвердити їх високий науковий рівень та відповідність змістовному наповненню дисертаційного дослідження, в межах якого отримані результати та висновки, які висвітлено достатньо повно й обґрунтовано. Дані аргументи зумовлюють відповідність опублікованих наукових праць здобувача п. 8 та 9 “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 р. № 341).

3. Наукова обґрунтованість основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова обґрунтованість основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу», підтверджується комплексністю вирішених наукових завдань та їхньою відповідністю меті й предмету дослідження. Аргументованість результатів забезпечена широкою джерельною базою, що включає значний масив вітчизняних та зарубіжних наукових праць, офіційні статистичні дані міжнародних організацій та України, а також чинні нормативно-правові акти у сфері енергетики та міжнародної економічної взаємодії.

Дисертаційна робота виконана у межах плану наукових досліджень кафедри міжнародної економіки та суміжних наукових напрямів, зокрема теми «Теоретичні та практичні аспекти модифікації системи міжнародних економічних відносин в умовах багатополлярності розвитку світового господарства» (номер державної реєстрації №118-2022/15.01.01), а також держбюджетної науково-дослідної роботи «Міжнародний рух капіталу в умовах зовнішньої збройної агресії проти України та повоєнної відбудови» (номер державної реєстрації №12-2024/15.01.01). У рамках цієї теми автор поглибив практичне застосування основних концепцій і методів, запропонованих у дисертації, оформивши їх у вигляді методичних рекомендацій, що мають прикладне значення для державних інституцій, бізнес-структур та територіальних громад.

Серед ключових практичних результатів обґрунтовано застосування інституційно-економічного механізму міжнародної взаємодії у сфері чистої енергетики, що поєднує фінансові, технологічні, організаційні та дипломатичні інструменти. Автором запропоновано модель нової архітектури глобального ринку чистої енергії та алгоритм інтеграції України у європейський енергетичний простір, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності, енергетичній безпеці та економічному розвитку країни.

Таким чином, дисертація характеризується високим рівнем наукової обґрунтованості, що підтверджується комплексністю завдань, широтою джерельної бази та практичною значущістю отриманих результатів для України та міжнародної спільноти.

4. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Рівень виконання поставленого наукового завдання у дисертації «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу» характеризується високим теоретичним та методологічним рівнем. Автор продемонстрував ґрунтовне оволодіння методологією наукової діяльності, що підтверджується використанням широкого комплексу загальних і спеціальних методів дослідження, а також залученням значного масиву фактичних даних і власних аналітичних розробок. Чіткість і аргументованість положень теоретичного та практичного характеру, перевірка достовірності отриманих результатів і їхня системна інтерпретація дозволили досягти поставленої мети — обґрунтувати теоретико-методичні засади та розробити практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії у сфері енергетики.

У процесі дослідження автор застосував методи наукової абстракції для уточнення ключових понять, індуктивний та дедуктивний підхід для систематизації чинників міжнародної співпраці, економічний аналіз і порівняння для оцінки ефективності інструментів трансферу технологій та економічної дипломатії, графічні засоби для наочного представлення глобальних енергетичних трендів, а також економетричне моделювання для дослідження впливу ключових факторів на енергетичну безпеку та економічну ефективність.

Завдяки комплексному використанню цих методів дисертація набуває завершеного характеру, а її висновки та рекомендації відзначаються високим рівнем наукової обґрунтованості й практичної значущості. Це дозволяє оцінити рівень виконання поставленого наукового завдання як високий і підтвердити належне оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

5. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів, проведених здобувачем

уперше:

- сформульовано концептуальні засади аналізу глобального енергетичного переходу, як солідарної стратегії, в рамках якої заявлено принцип пріоритетності цілей сталого розвитку щодо національних стратегій економічного розвитку країн та щодо принципу економічної ефективності;

- запропоновано модель нової архітектури глобального ринку чистої енергії як багаторівневої системи, яка об'єднує шість взаємопов'язаних підсистем, що дало змогу комплексно відобразити вплив різновекторних складових на формування нової якості глобального енергетичного простору в умовах економічної турбулентності та глобальних асиметрій;

- класифіковано принципи та тренди трансформації інститутів і механізмів міжнародної взаємодії в контексті нової архітектури глобального енергетичного переходу та логіки функціонування світового ринку і багаторівневої мережевої системи.

удосконалено:

- категорійний апарат дослідження з уточненням дефініції «енергетичний перехід», яка відображає реакцію на глобальні виклики – зміни клімату, виснаження традиційних джерел енергії та потреб забезпечення світового сталого розвитку;

- концепцію механізмів міжнародної економічної взаємодії як комплексу різнорівневих інструментів економічного регулювання, правових норм та інституційних форм, які визначають параметри співпраці у сферах міжнародного поділу праці, міжнародних фінансів, міжнародної торгівлі, руху капіталу, передачі технологій, формуванні відповідної інфраструктури та логістики і забезпечують досягнення цілей глобального енергетичного переходу – класифікацію та оцінку ролі економічних та позаекономічних ризиків здійснення глобального енергетичного переходу і формування нової архітектури 16 глобальної енергетичної безпеки, які деформують розвиток національних і світової економік;

– систематизацію інституційної архітектури глобального енергетичного ринку, яка являє собою багаторівневу систему і комплекс господарських, фінансових, правових та технологічних міжнародних відносин між державами, міжнародними організаціями, транснаціональними корпораціями, господарюючими суб'єктами;

– визначення структури і шляхів забезпечення ефективності та дієвості механізмів міжнародної економічної взаємодії;

набуло подальшого розвитку:

– критерії оцінки ролі нових ринкових агентів у контексті трансформації глобального енергетичного ринку на якісно новому етапі його розвитку;

– оцінка впливу ключових інституцій глобального енергетичного ринку на процес енергетичного переходу з метою визначення їхньої ролі у формуванні регуляторних рамок, забезпеченні інституційної стійкості та прискоренні інтеграції відновлюваних джерел енергії у глобальний енергетичний простір;

– обґрунтування необхідності переходу від ресурсно-галузевої моделі до моделі архітектури можливостей, у якій визначальну роль відіграють цифрові технології, інтероперабельність та інноваційна адаптивність;

– визначення теоретичних засад аналізу міжнародної економічної взаємодії у сфері енергетики, що розглядається як комплекс господарських, фінансових, правових та технологічних відносин;

– уточнення структури відновлюваної енергетики з акцентом на зміну домінування сонячної, водневої та вітрової генерації;

– визначення ролі і наслідків фінансових та політичних чинників на ринку чистої енергії, які постають ключовими складовими, що визначають темпи трансформації та якість глобального енергетичного переходу; – оцінка перспектив конвергенції і інтеграції енергетичної системи України до глобальної системи енергетичного переходу.

6. Теоретичне та практичне значення роботи, використання результатів дослідження.

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Онисюка С.В., є науково обґрунтованими, логічно

аргументованими та мають належний рівень теоретичної і практичної цінності. Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується комплексністю поставлених і вирішених наукових завдань, які повною мірою корелюють із метою, об'єктом та предметом дослідження, а також використанням значного масиву вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, міжнародних аналітичних матеріалів, статистичних баз даних та нормативно-правових документів у сфері міжнародної економічної взаємодії та енергетичного переходу.

Інформаційну основу дослідження становлять матеріали Міжнародного енергетичного агентства (IEA), Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики (IRENA), Світового банку (World Bank), Міжнародного валютного фонду (IMF), Європейської комісії, Енергетичного Співтовариства, Державної служби статистики України, Міністерства енергетики України, НКРЕКП, а також міжнародні програми та стратегії у сфері декарбонізації, кліматичної політики й розвитку відновлюваної енергетики. Використання широкої інформаційно-аналітичної бази забезпечило високий рівень достовірності сформульованих висновків і рекомендацій.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин та кафедри міжнародного бізнесу за темою: «Міжнародний рух капіталу в умовах зовнішньої збройної агресії проти України та повоєнної відбудови» (номер державної реєстрації №12-2024/15.01.01). У межах зазначеної тематики автором поглиблено теоретичні та прикладні засади формування механізмів міжнародної економічної взаємодії у сфері глобального енергетичного переходу, а також обґрунтовано напрями інтеграції України до міжнародного енергетичного простору.

Практична значущість результатів дисертації підтверджується їхнім використанням у діяльності ключових стейкхолдерів та полягає у впровадженні запропонованих концепцій, методів і підходів у реальну практику. Вони набули форми методичних рекомендацій, що мають прикладну цінність для територіальних громад, сприяючи їхньому розвитку, а також соціально-економічному зростанню регіонів.

Серед основних результатів варто відзначити розробку організаційно-економічного механізму розвитку сільських територій, який інтегрує організаційний, економічний, соціальний, екологічний та цифровий компоненти. Окремо слід підкреслити створення алгоритму розвитку Ужгородської агломерації Закарпатської області, що забезпечує прискорення економічного зростання, підвищення соціального добробуту та інтеграцію регіону у ширші економічні й соціальні процеси.

Ефективність і практична значущість запропонованих теоретичних, методологічних та прикладних положень підтверджується їхнім застосуванням у діяльності Департаменту агропромислового розвитку Закарпатської обласної військової адміністрації (довідка № 01-13/546 від 21.11.2024 р.), Асоціації фермерів та приватних землевласників України (довідка № 5 від 21.11.2024 р.), а також у навчальному процесі Ужгородського національного університету Міністерства освіти і науки України (довідка № 5053//01-14 від 21.11.2024 р.).

Дотримання норм академічної доброчесності. Дисертаційна робота «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу» є самостійною авторською працею, що відповідає нормам законодавства про захист авторського права та принципам академічної доброчесності. Текст дисертації було перевірено на наявність текстових збігів із використанням системи пошуку плагіату Unichesk, результати якої засвідчили незначний рівень збігів, що підтверджено відповідною довідкою закладу вищої освіти. Це свідчить про відсутність академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Усі використані в роботі ідеї, положення, розробки та відомості супроводжуються належними бібліографічними посиланнями на відповідні джерела інформації, що забезпечує прозорість та коректність наукової аргументації. Таким чином, дисертація характеризується дотриманням норм академічної доброчесності, а її результати мають належне наукове та практичне підґрунтя.

7. Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Визнаючи високий рівень наукового обґрунтування положень дисертації та аргументованість авторських розробок, спрямованих на удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку сільських територій, водночас доцільно акцентувати увагу на окремих дискусійних аспектах, які потребують уточнення:

1. Перший розділ роботи має вагоме теоретико-методологічне значення, проте потребує кількох уточнень і доопрацювань.

Окремої уваги заслуговує питання використання джерельної бази: хоча залучено значний масив літератури та нормативних документів, не завжди простежується критичний аналіз їхнього змісту, а іноді джерела подаються як констатація без належної інтерпретації. Це створює ризик формального використання матеріалів без достатнього узагальнення.

У роботі викладено концептуальні засади глобального енергетичного переходу (с. 12-18), однак визначення ключових категорій подано надто широко, що ускладнює їх операціоналізацію для практичного застосування. Доцільно було б чіткіше розмежувати поняття «міжнародна економічна взаємодія» у сфері традиційної енергетики та у сфері відновлюваних джерел енергії, адже саме ця різниця визначає специфіку сучасних трансформацій.

Автор широко використовує джерельну базу, проте окремі положення мають описовий характер і не завжди супроводжуються критичним аналізом (с. 22–27). Це створює ризик формального використання літератури без достатнього узагальнення.

2. Другий розділ дисертації загалом вирізняється належним рівнем аналітичності та системності викладу, однак можна відзначити кілька незначних дискусійних моментів.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку глобального енергетичного ринку подано досить широко (с. 45–49), проте окремі статистичні дані потребують оновлення відповідно до останніх міжнародних звітів, що посилює актуальність викладу.

Також автор пропонує характеристику міжнародних практик інтеграції у сфері відновлюваної енергетики (с. 52-55), однак бракує більш чіткого зіставлення цих практик із українським контекстом. Додаткове порівняння могло б підкреслити специфіку національних викликів.

Загалом зазначені зауваження не знижують наукової цінності розділу, а лише окреслюють напрями для його подальшого уточнення й поглиблення. Робота демонструє високий рівень виконання поставлених завдань, а дискусійні моменти мають характер уточнень, що сприятиме підвищенню аргументованості та практичної значущості дослідження.

3. Автор пропонує модель нової архітектури глобального ринку чистої енергії (с. 85–90), яка виглядає концептуально цілісною, однак потребує більшої деталізації щодо взаємозв'язку між інституційними та фінансовими механізмами. Це дозволило б чіткіше показати практичну реалізацію запропонованої моделі.

Також в роботі наведено алгоритм інтеграції України у європейський енергетичний простір (с. 95–98). Він є логічним і послідовним, проте варто було б ширше показати можливі ризики та обмеження, що можуть виникати у процесі інтеграції, аби надати більш збалансовану оцінку.

Дискусійним виглядає трактування ролі міжнародного трансферу технологій (с. 102–105). Автор слушно підкреслює його значення, проте бракує прикладів конкретних кейсів успішної реалізації таких механізмів у країнах Центральної та Східної Європи, що могло б посилити практичну аргументацію.

В цілому розділ має прикладний характер і демонструє прагнення автора до практичної реалізації теоретичних положень. Загалом третій розділ підтверджує високий рівень виконання поставлених завдань, а зазначені зауваження мають уточнювальний характер і не знижують наукової цінності роботи. Вони лише окреслюють напрями для подальшого поглиблення аналізу та розширення практичної бази дослідження.

Разом з тим, зазначені положення та зауваження є дискусійними та жодним чином не знижують загальної позитивної оцінки представленої дисертаційної роботи.

8. Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність чинним вимогам.

Дисертаційна робота «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу» є завершеною кваліфікаційною працею, у якій наукові положення логічно узгоджені між собою, а висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень. Змістовне наповнення дисертації, науковий доробок та обрана тема дослідження відповідають спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», за якою роботу подано до захисту.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із наступними змінами), а також постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними постановами КМУ № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.).

Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну, обґрунтованість висновків і практичну значущість одержаних результатів, автор дисертації, Онисюк Сергій Валерійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Офіційний опонент
д.е.н., професор,
завідувач кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля,
МОН України

Світлана ФЕДУЛОВА

